

Stockholm
2017-12-15

Socialdepartementet
att: magnus.lagercrantz@regeringskansliet.se

Underlag inför sakråd den 16 januari 2018

Lika Unika tackar för möjligheten att ge förslag om vilka av FN-kommitténs rekommendationer till Sverige som bör tas upp till diskussion vid sakrådet. Först vill vi dock markera att det är en orimlig arbetsordning att sätta en gräns för våra inspel när det gäller angelägna rekommendationer. Att av detta skäl tvingas avstå från delar av rekommendationerna som är angelägna för de medlemmar vi företräder är ett oacceptabelt.

Sverige måste, i enlighet med det regeringen anför i MR-skrivelsen, förbättra sitt system när det gäller arbetet med internationella rekommendationer. I detta måste det självklart ingå att dialog om rekommendationer och regeringens åtgärder med anledning av dessa sker kontinuerligt, där funktionshinderrörelsens möjligheter att föra fram synpunkter garanteras.

Utifrån de givna ramarna inför sakrådet föreslår Lika Unika följande åtta rekommendationer för diskussion.

1. Rekommendation nr 9, 10 och 26

9. Kommittén uttrycker oro över att det nya lagförslaget, som klassificerar bristande tillgänglighet som en form av diskriminering, undantar företag som har färre än 10 anställda.

Kommittén uttrycker oro över att principen underlåtenhet att göra skälig anpassning inte har en allmän tillämpning i den svenska statens rättsliga ramverk och att myndigheter på olika nivåer i förvaltningen inte är bundna av denna lagstadgade skyldighet.

10. Kommittén yrkar på att konventionsstaten ser över lagförslaget så att det överensstämmer till fullo med bestämmelserna i artikel 5 i konventionen om jämlikhet och icke-diskriminering. Kommittén yrkar också på att konventionsstaten vidtar alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att skälig anpassning föreskrivs i hela samhället, såväl i offentliga som yrkesmässiga sammanhang, utan undantag och i överensstämmelse med principen om lika möjligheter för alla.

Kommittén yrkar vidare på att konventionsstaten antar en juridisk definition av skälig anpassning och införlivar den i alla relevanta författningar så att den kan tillämpas i alla delar av förvaltningen, inklusive den rättsliga och den administrativa.

26. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten säkerställer att kommuner och lokala myndigheter uppmärksammar principen om tillgänglighet i syfte att anpassa relevanta lokala och regionala regelverk, t.ex. byggregler och lokala byggnadsordningar i enlighet med artikel 9.

Kommittén rekommenderar vidare att kommunerna och de lokala myndigheterna har nödvändiga medel och vägledning för att följa upp, utvärdera och säkra full tillgänglighet till byggnader samt att behoven av skälig anpassning för personer med funktionsnedsättning på lämpligt sätt integreras i den kommunala planeringen.

Kommittén rekommenderar konventionsstaten vidare att krav på tillgänglighet inkluderas systematiskt i alla avtal om offentliga upphandlingar.

Kommentar:

Lika Unika vill framhålla vikten av att ta vid sakrådet ta upp de FN-rekommendationer som berör tillgängligheten, något som är grundläggande för allt annat och som är helt avgörande för möjligheterna att delta i samhället. Det omvända, bristande tillgänglighet, utestänger. Vi menar därför att FN-kommitténs rekommendationer nr 9, 10 och nr 26 bör diskuteras i ett sammanhang, med undantag av det som handlar om de undantag i diskrimineringslagen om bristande tillgänglighet som nu har åtgärdats.

Lika Unika ser det som mycket viktigt att begreppet universell utformning finns med som en del i den utredning som ska tillsättas om funktionshinderpolitiken. I propositionen anger regeringen samtidigt att regler kring enkelt avhjälpna hinder behöver ses över samt att tillgänglighetsfrågor i kommunala översiktsplaner ska belysas.

Samtidigt kan inte konkreta åtgärder för att förbättra tillgängligheten vänta! Det handlar såväl om fysisk tillgänglighet till byggnader, gatumiljö, kollektivtrafik med mera. Det handlar också om att förbättra tillgängligheten till webben och till både offentliga och privata digitala miljöer. Det handlar om att digitala utbildningsplattformar som används i skolan måste vara tillgängliga och användbara för elever med funktionsnedsättning. Det handlar om rätten att kunna använda teckenspråk och om rätten att kunna kommunicera. Det handlar om fullt ut tillgängliga verksamheter i fullt ut tillgängliga miljöer!

Samtidigt visade bland annat den senaste kommunuppföljningen från Myndigheten

för delaktighet att 18 procent av kommunerna inte har någon tillsyn av den fysiska tillgängligheten, vare sig gentemot egen verksamhet, egna bolag eller privata aktörer. Länsstyrelserna rapporterar i en sammanställning från Boverket att 60 procent av kommunerna har inventerat lokaler dit allmänheten har tillträde medan 20 procent inte har gjort det eller planerar detta. Boverket konstaterar att det verkar vara svårt för kommunerna att prioritera tillsyn och att finansiera en sådan.

Lika Unika vill betona vikten av att Sverige vid rapporteringen till FN-kommittén 2019 kan visa att tillgänglighetsarbetet bedrivs aktivt och offensivt. Vi menar att Sverige i detta måste ha FN-konventionen som utgångspunkt där också en redovisning görs av hur Sverige har använt och tagit hänsyn till de allmänna kommentarer som FN-kommittén har utformat om artikel 9 i CRPD.

Vi vill precis som FN-kommittén gör i rekommendation 26 framhålla att offentlig upphandling kan användas både för att få fram fler jobb till personer med funktionsnedsättning och för att ställa krav på tillgänglighet. Ska FN-kommitténs rekommendation kunna förverkligas så behövs också förstärkt tillsyn av redan befintlig lagstiftning och regelverk. Det kan också handla om att använda de möjligheter som ligger i regelverket från EU på tillgänglighetsområdet för förbättrad tillgänglighet.

2. Rekommendation nr 12

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten undersöker om den struktur som för närvarande används för att hantera situationer av flerfaldig diskriminering är lämplig.

Kommentar

Lika Unika menar att frågan om flerfaldig diskriminering fortfarande och trots FN-kommitténs rekommendation är alltför bortglömd. Vi har i remissvar till betänkande ”*Bättre skydd mot diskriminering*”, (SOU 2016:87), pekat på att frågan inte behandlas av utredningen, trots att det är ett område som verkligen påverkar personer med funktionsnedsättning.

I remissvaret uppmärksammar vi att det vid sidan av FN-kommitténs rekommendationer finns andra instanser som lyfter detta. EUs organ för grundläggande rättigheter, FRA skriver i en rapport *om grundläggande rättigheter 2017*:

Flerfaldig diskriminering är dock en fråga som ofta inte explicit beaktas när EU och dess medlemsstater utvecklar rättsliga och politiska instrument. I slutet av 2016 var det endast nio EU-medlemsstater som uttryckligen tog upp flerfaldig diskriminering i sin nationella lagstiftning. En sådan strategi kan leda till ett bättre erkännande av hur människor upplever diskriminering i sin vardag och göra det möjligt att utarbeta åtgärdsalternativ som verkligen främjar inkludering.

Därför menar FRA i yttrande 2.4 att: *EU och dess medlemsstater bör erkänna flerfaldig och intersektionell diskriminering när de utvecklar och genomför rättsliga och politiska instrument för att bekämpa diskriminering samt främja likabehandling och inkludering.*

Lika Unika betonar vikten av att Sverige på det här området tar nödvändiga initiativ och vidtar kraftfullare åtgärder än idag.

3. Rekommendation nr 14.

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten säkerställer att ett genus- och funktionshindersperspektiv genomsyrar lagstiftning, politik, undersökningar och planer samt aktiviteter för tillämpning, utvärdering och övervakning samt tjänster.

Vidare rekommenderas att konventionsstaten vidtar effektiva och särskilda åtgärder för att förhindra flerfaldiga former av diskriminering av kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

Kommentar:

Lika Unika vill verkligen understryka betydelsen av att FN-rekommendationen tas upp vid sakrådet och att den inriktning som slås fast i rekommendationen tillämpas. Den är central för att arbetet för att förverkliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska vara allas angelägenhet och inte avgränsas till "funktionshinderpolitik".

Lika Unika noterar med tillfredsställelse att regeringen i propositionen 2016/17:188 om Nationellt mål och inriktning förfunktionshinderspolitiken, i anslutning till ett resonemang om styrning av politiken anför att det syftar till att "*funktionshindersperspektivet bättre kan integreras i verksamheter inom olika samhällsområden.*

På samma sätt vill vi lyfta fram regeringens instruktion till Jämställdhetsmyndigheten som anger att myndigheten ska beakta maktordningar med utgångspunkt från bland annat funktionsnedsättning. Vi vill också peka på kommittédirektiven till Delegationen mot segregation, som anger att arbetet ska ha ett funktionshindersperspektiv.

Tyvärr har exemplen på motsatsen varit mer tydligt där frånvaron av funktionshindersperspektiv är påtaglig och helt oacceptabel. Vi har bland annat framfört detta i remissvar gällande slutbetänkandet från Kommissionen för jämlik hälsa såväl som med anledning av Skolkommissionens slutbetänkande som båda uppvisar avsaknad av funktionshindersperspektiv. Agenda 2030 är enligt FNs beslut samtidigt positivt exempel där personer med funktionsnedsättning lyfts fram i mål och delmål. Det är mycket positivt men måste också föras över till det svenska arbetet med de globala målen.

4. Rekommendation 44

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten säkerställer att program för personlig assistans ger tillräckligt och rättvist ekonomiskt stöd för att säkerställa att en person kan leva ett självständigt liv i samhället.

Kommentar:

Lika Unika förutsätter att rekommendationen om personlig assistans finns på dagordningen till sakrådet. Det tillhör ett område där Sverige direkt bryter mot FN-konventionens hela utgångspunkt att rättigheter inte får försämrats.

Frågan om personlig assistans är väl känd av regeringen och vi efterlyser på sakrådet regeringens inriktning för svaret till kommittén med utgångspunkt från kommitténs betoning av att assistans ska *"säkerställa att en person kan leva ett självständigt liv"*.

Med tanke på att regeringen i olika sammanhang lyfter fram LSS-utredningens arbete när kritik riktas mot assistansen vill Lika Unika poängtera behovet av att förändra utredningens direktiv där idag ett mycket starkt fokus ligger på kostnadsbesparingar. Det är emot konventionens hela andemening om att säkra rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det kräver ett stöd från samhället efter de behov den enskilde har. Lika Unika förväntar sig en redogörelse för hur regeringen avser att svara FN-kommittén i denna fråga.

5. Rekommendation 48

Kommittén yrkar på att konventionsstaten garanterar inkludering av alla barn med funktionsnedsättning i det ordinarie utbildningssystemet och säkerställer att de får det stöd som krävs.

Kommentar:

Lika Unika föreslår att FN-rekommendationen om stöd i skolan tas upp vid sakrådet. Elever med funktionsnedsättning måste få samma möjligheter som andra att skaffa sig en god utbildningsgrund inför sin framtid. De problem som elever med funktionsnedsättning möter i dagens skola är inte nya och handlar om otillgängliga miljöer, om otillgänglig undervisning och avsaknad av tillgängliga läromedel, om otillräckligt eller alltför sent stöd, om okunskap hos skolans personal om elever med funktionsnedsättning och mycket annat.

Ett annat problem är den tystnad som ofta råder i skolpolitiken, något som försvårar lösningar på problemen. Ett aktuellt exempel har Lika Unika tagit i remissvaret om Skolkommisionens slutbetänkande. I detta är elever med funktionsnedsättning helt osynliggjorda. Stöd till elever (undervisning och elevhälsa) enligt förslaget ska ske med utgångspunkt från socioekonomiska faktorer och här saknas elever med funktionsnedsättning speciella behov, liksom tillgänglig undervisning, tillgängliga läromedel och tillgängliga miljöer inte uppmärksammas.

Problembilden i svensk skola för elever med funktionsnedsättning har beskrivits av många. Ett exempel är Skolverket som 2016 skrev: *"Skolhuvudmän och skolor skiljer sig mycket åt vad gäller hur man agerar för att åstadkomma en tillgänglig lärmiljö för elever med funktionsnedsättning. Så mycket att det i realiteten inte kan sägas vara fråga om ett lika fritt skolval för elever med funktionsnedsättning som för elever i allmänhet. Detta trots att skolförfattningarnas regleringar gäller alla huvudmän för grundskolor."*

Lika Unika vill att rekommendationen tas upp vid sakrådet.

6. Rekommendation 50

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar åtgärder för att förbättra möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få arbete på grundval av Funkautredningens rapport.

Kommittén föreslår vidare att konventionsstaten ökar stödåtgärder som till exempel personliga biträden i arbetslivet, arbetshjälpmedel, sänkta sociala avgifter, ekonomiskt stöd till arbetsgivare, rehabilitering och yrkesutbildning samt vidtar åtgärder för att minska sysselsättnings- och löneskillnaderna mellan könen.

Kommittén rekommenderar konventionsstaten att bedöma effekten av att termen *"personer med nedsatt arbetsförmåga eller begränsningar"* används på arbetsmarknaden med hänvisning till personer med funktionsnedsättning och att ändra denna i enlighet med principen om icke-diskriminering.

Kommentar:

Lika Unika föreslår att rekommendationen tas upp vid sakrådet. Arbete och egen försörjning är en förutsättning för att kunna delta i samhället. Samtidigt är arbetslöshet och utanförskap något som slår hårdare mot personer med funktionsnedsättning än andra.

Rekommendationen tar upp Funkautredningens förslag där ju regeringen i vissa delar har tagit initiativ, exempelvis genom att förstärka lönebidragen. Vid sidan av detta innehåller rekommendationen andra områden som behöver förstärkas.

Vi ser idag hur försämringar inom den personliga assistansen också förhindrar arbete och försörjning. Det finns stora behov av en mer specialiserad och individbaserad arbetslivsinriktad rehabilitering för att fler ska kunna inkluderas på arbetsmarknaden. När det gäller arbetslivsinriktad rehabilitering finns det behov av mer samordnade center för kompetens och resurser för att kunna stödja enskilda.

Lika Unika välkomnar att regeringen i propositionen om funktionshinderpolitiken anger att det finns behov av att utreda hur begreppet "nedsatt arbetsförmåga" kan ersättas. Som framgår av kommitténs rekommendation bedöms detta av FN vara en fråga ska ses utifrån principen om icke-diskriminering. Vi delar den synen.

Rekommendationen behöver tas på mycket stort allvar bland annat för att ett brett arbete i samhället ska initieras för att förändra värderingar, praxis och regelverk, för att sätta meriter och kompetens i fokus och för att offentliga arbetsgivare ska agera som föredömen i att anställa personer med funktionsnedsättning. Det behövs också ett annat sätt att beskriva arbetsmarknadsproblemen. Idag bygger hela arbetsmarknadspolitikerna när det gäller personer med funktionsnedsättning på en individualisering och problematisering där begreppet "nedsatt arbetsförmåga" illustrerar detta.

Det behövs en omläggning av synsättet, det behövs mer forskning och kunskap, det krävs en förändring av konkret politik och av problemanalyser där yttre barriärer som

fördomar, rädsla för ökade kostnader, direkt eller indirekt diskriminering och bristande information och kunskaper ses som de allvarliga begränsningarna för möjligheterna till jobb för personer med funktionsnedsättning. I detta måste också skillnader mellan kvinnor och män i exempelvis arbetsmarknadsinsatser vara ett självklart perspektiv.

7. Rekommendation 52

Kommittén beskriver i punkt 51 att man är *oroad över bristen på information om tillgänglighet och anpassning för personer med funktionsnedsättning under valrörelsen, för att stödja rätten att rösta, och över det låga antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till eller innehar offentliga ämbeten.*

Det leder till rekommendationen:

52. Kommittén rekommenderar konventionsstaten att säkerställa att utbildning till väljare genom massmedier görs tillgängligt, att valinformation erbjuds i tillgängliga format för personer med funktionsnedsättning, att valkampanjer görs fullt tillgängliga, att det finns stöd vid vallokaler och att de mekanismer som inrättas för att underlätta stödet till väljare utvecklas i nära samråd med organisationer för personer med funktionsnedsättning så att deras behov blir tillgodosedda samt att röstmottagare vid vallokalerna är utbildade för att hjälpa väljarna.

Kommittén rekommenderar även konventionsstaten att säkerställa att alla personer med funktionsnedsättning som väljs till ett offentligt förtroendeuppdrag får allt stöd som krävs, inklusive personliga assistenter.

Kommentar:

När sakkrådet äger rum har Sverige gått in i valåret 2018. Även om en del av åtgärderna som rekommendationen tar upp tar betydligt längre tid än att hinna åtgärdas före valdagen finns ändå möjligheten att göra något för ökad tillgänglighet. De åtgärderna kan också redovisas till kommittén i det svenska svaret.

Det kan handla om stöd/krav på partier att tillhandahålla valinformation som är tillgänglig för alla. Det kan gälla förtydligande av förbud mot otillgängliga vallokaler. Det kan handla om förtydligande i lagstiftning och regelverk som gör att den som har behov av assistans eller ledsagning för ett politiskt uppdrag får det.

Demokratiutredningens förslag hade på en del punkter förslag om angelägna reformer för att förbättra förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta i den politiska debatten, få information och att få samma förutsättningar som andra att engagera sig genom ett politiskt uppdrag. Lika Unika menar att det svenska svaret på rekommendationen måste innehålla redovisningar av framsteg som görs under valåret 2018 när det gäller tillgänglighet till det demokratiska systemet för personer med funktionsnedsättning.

8. Rekommendation nr 62

Kommittén rekommenderar att konventionsstaten inrättar en oberoende övervakningsmekanism i enlighet med Parisprinciperna som effektivt fullgör skyldigheten enligt konventionen.

Kommentar:

Lika Unika förutsätter att rekommendationen tas upp. Vi är starkt engagerade i frågan om en svensk oberoende MR-institution och ingår i det nätverk inom civilsamhället som har dialog i frågan med riksdagens konstitutionsutskott och med Kulturdepartementet. Det handlar om helheten och om MR-institutionens mandat, uppdrag och organisation med mera.

I ett antal skrivelser och frågor till regeringen har vi väckt frågan som också rekommendation nr 62 tar upp, det vill säga hur Sverige tänker leva upp till artikel 33.2 i CRPD om en oberoende mekanism för att främja, skydda och övervaka rättigheterna enligt konventionen. Det är nu nio år sedan ratificeringen av FN-konventionen och mekanismen enligt artikeln skulle ha funnits på plats för länge sedan.

Lika Unika välkomnade regeringens skrivelse om den nationella MR-politiken hösten 2016 där äntligen frågan om att inrätta en oberoende MR-institution fanns med. I svar om mekanismen enligt CRPD har statsrådet Regnér bland annat till Lika Unika hänvisat till arbetet med MR-institutionen. Dock råder fortfarande oklarhet på denna punkt. I Konstitutionsutskottets betänkande som också "återremitterar" frågan till regeringen, finns den oberoende mekanismen enligt CRPD endast omnämnd i de synpunkter som redovisas från Nätverket för en svensk MR-institution.

Lika Unikas bestämda uppfattning är att det krävs ett formellt beslut från Sveriges sida att uppdraget enligt CRPD, artikel 33.2, om en oberoende mekanism som främjar, skyddar och övervakar FN-konventionens rättigheter i Sverige läggs på den oberoende MR-institutionen. Detta är dock fortfarande, som framgår av vår redogörelse, mycket oklart och därför bör rekommendationen tas upp till behandling.

Maria Johansson
Ordförande
Lika Unika

Lika Unika-

Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Om Lika Unika

Lika Unika är en federation som vill öka respekten för mänskliga rättigheter i svensk politik, att alla ska få delta och bidra i samhället. Vår vision är att alla människor ska ses som de resurser de är. Lika Unika verkar för mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, i olika sammanhang utifrån mänskliga rättigheter och ett funktionshinderperspektiv.

Medlemsorganisationer:

- Förbundet Sveriges Dövblinda
- Hörselskadades Riksförbund
- Neuroförbundet
- Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar
- Synskadades Riksförbund
- Sveriges Dövas Riksförbund

Kontaktuppgifter Lika Unika:

Handläggare: Peter Andersson Lika Unika

Telefon: 070-768 27 86, e-post: peter.andersson@likaunika.org

E-post: info@likaunika.org

Ordförande: Maria Johansson